

HIZITARRAK KRISTABURUA

PROBLEMA AUNDI BAT:

BIZITZA

Gizarte kontuan ikusten ditugun problema guzietan aundien eta negargarriena BIZITZA da. Artikulu guzian BIZITZA izen au erabiliko dut bizitegi edo "vivienda" adierazteko. Ba, egi aundi ta garratza au -egunero ikusten ari gera bazter guzietan- ez dut uste iñork ukatu didanik.

"Bizitze gizarte arazoaren korapilloa dala", dio Jorje Picot'ek. Pio XII'gank berriz, "problema unibersala dala, ez toki batzuetan sortu dana, mundu guzian baiño.

Ara ba, irakurle, gaur bizitzaz itzegiteko asmotan natorkizu. Jakiña, ezan dizudan bezela, problema unibersala ta aundia dan ezkerroz, puntu asko argitu gabe geldituko dira, orregatik barkatuko didazu, noski, nere moteltasun au. Ta besterik gabe ekiogun lanari.

BIZITZAREN URRITASUNA

Bizitza gizonari dagokion eskubide bat da, eta bizitzeko bear duan gauzarik bearrenetakoa. Idazteunak ere argi ta garbi esaten du: "Bizirako bearrenak ura, ogi ta lotsakizuna esaltzeko jantzia dira". Elementu guzti auek bearhearrezkoak dira gizonak legez ta bidez bizitzeko. Auetako eskubide bat gizonari ez dezaioke ukatu ta gutziago pamili bati. "Pamili batek etxe bat eukitzeko eskubidea dauka; lenengo, pamili barruan bizitza ona ta eliskoia eraman nai badu, ta bigarren, itsurazkoa da pamili batenzat bere nazioko lur pixka bat eukitzea" (Malinas'ko Araudi, 33 zenbaki). Ba, pamili askoren zoritxar ta gaitzak onela aldentuko lirake. Baiña, mundura begira jartzen bagera, zer ikusten dugu? Mugimentu aundia, ori bai. Batzuk beren negoziotan pentsatzen, beste batzuk zinera edo futbolera presaka dijoaz, beste gauzetan pentsatzeko denborarik gabe, eta bitartean berriz, millaka ta millaka pamili goseak iltzen eta etxerik gabe bizi dira. Au bai dala zoritxar ikaragarri ta negargarria!

Joan dan urtearen azken illeko "Surge" deritzan aldizkarian bizitzaz orrialde bat zekarren; bizitzari buruz sortu dan problema ikaragarria adieraziaz. Azkenean auxe esaten du: "Problema énen aurrean, gu apaizok ezin gindezke ixildu. Larru-gorrian dagona jaztea, egarria daukanari edateko ematea eta erromes dijoanari aterpe bat eskeintzea errukizko egiteak baldin badira, baita bizitza gabe dogonari etxe bat ematea ere. Ta bear oni eskubidea emateko apaizak lan egin bear dugu".

Gaur Españi'n milloi bat eta berreun milla [1.200.000] pamili bizitzarik gabe daude. Bizimodu gogorra ta negargarria eramanaz sei milloi [6.000.000] gizon-emakume etxerik edo aterpe gabe (Surge, zenb. 163). Oietatik millaka ta millaka txabola zaarretan bizi dira, ta beste millaka ta millaka bizitza bateko gela batean.

Pamili asko bizitza txiki, txar eta zikin batean -animaliak ikulluan bezela- bizi dira. Beste nazioetara begiratzen badugu ara zer ikusten dugun:

Belgica'n 1.600.000 bizitza palta dira.

Itali'n 4.000.000 gizon-emakume etxerik gabe bizi dira.

Asia'n 500.000.000 bizilagun bizimodu txarrean daude.

Latin-Amerika'n 11.000.000 bizitza palta dira. (En la escuela de lo social Giner y Aranzadi, 7'n or.).

Bizkalian argitaratzen dan -LA GACETA DEL NORTE deritzan egunerokoak- bizitzari buruz artikulua sail on bat argitaratzen datorkigu aspaldi ontan. Agintariak zerbat mugitzen ari dirala dirudi. Miguel Angel Astiz lan da lan gelditu gabe ari zaigu izendaturiko egunerokoan. Gorapen bereziak irabazirik dauzka naporroko idazle onek. Sarritan euskal-kulturari buruz jarduten du, beste batzuetan erlijioz, eta azken aldi ontan bizitzaz diardu. Ta nolako artikulua eder ta xamurrak! Izan ere, Bilboko bizitza-bearra aundiaz kontu-kontari datorrenean biotza erdibituta gelditzen zait. Pamili asko bizitzarik gabe daudela ba-dakigu, baina orrenbesteraiñoko zoritxar aundia zegoanik ez genduan uste. Aitatu dedan idazle urduritsuak kontatzen dizkigun anedokta ta miserikeri batzuk ona emen:

Lenengo pamiliko aita baten eskutitza da: "Bilboko semea naiz, ezkondua nago ta iru alabakin: bat emezortzi urtekoa, bestea emairu-koa, ta azkenekoak iru urte dauzka; nere andrea eta ni. Dana dala, bostok gela txiki batean lo egiñaz, (gela onetan oi bat besterik ez da sartzen) eta gela ortan jaten dugu. Ta orain esaldazu neri: uri bazterretan txabola zer batzuk dauzkaten oiek gu baiño askoz obetogo ez al dira bizi?"

Beste Bilbo'tar batek begira zer dion: "Azkenean lortu dut gela txiki bat andrea ta ni bizitzeko moduan. Illean bosteun ta berrogeitamar (550) laurleko damazkiot nagusiari, ta argiarengatik 25 laurleko. Gela au erostea joan

nintzanean berrogeitamar urteko ezkondu bi irten zitzazkidan. Urrengo egunean, ordea, begira zer ikusi nuan: bizitza bat lau gelakin. Batean, bizitzaren jabeak, andre zar bat, bere alaba emezortzi urtekoa eta beste ume txiki bat daude. Bigarren gelan Ogei urteko mutil bi bizi dira. Irugarrenean, ni andrearekin. Eta laugarrenean beste senar emazte baztuk zazpi urteko ume batekin. Guk gelan bertan jatea erabaki dugu, ba, sukaldean nolako surmurrua sortzen dan ikusiko bazenu... Eta azkenez, botella batean daukadan urakin aurpegia garbitu -gelara urik ez da iristen- eta lantegira noa an dagoan urakin aurpegia obetogo garbituaz".

Nik esaten dut berriz, nere baitan: zer txukungeri egongo da gela artan, areago bizitza guztian? Ba olako problema ikaragarriak uri erdian eta uri baztarretan millaka ta millaka sortu dira. Bizimodu negargarri au ikusiaz, nola ixildu gindezke? Astiz jaunak arrazoi guztiz esaten du problema onetzaz itzegitea bearrezkoa dala, eta gainera itzegifiarazi egin bear litzake. Gaitza nun dagon jakin gabe, erremedioa billatzen zailla izango zaigu.

kristautasur aundia dago Españi'n, Meza ta Jaunartzera nagusiak egunero joten dira, prozesiotan lenengo illeran egongo dira palioari laguntzen ez badijoaz, eta bitartea millaka ta millaka pamili bear-gorrian bizi dira idoren la untzik gabe. Au al da kristautasuna? Limosnatxo bat beartsuari ematea ez da naikoa; geiago eskatzen digu bere bizimodu gogorrak. Jesukristo'k eman zigun legerik aundiena gogoratu dezagun: "Elkar maita zaitetze Nik maite izan zaituztedan bezelaxe". Beartsuarekin egin bear aundia daukagula itz auek argi ta garbi adierazten digute. Beartsuarekin bizi bear dugu xamurkiro maitatuaz. Emen dago kristautasunaren oinarria ta muiña.

Norbaitek esango dit agian: pamili oiek nun daude ba? Joan zaitetz uri aundietako baxter guztietara, eta biotzik baduzu, sartu etxe barruan, antxen ikusiko duzu nik esan dizudan gauza ta beste gauza negargarriagoak ere bai.

Ta au egiteko kemenik ez baduzu, irakurri zazu beintzat José A. Mateo Jesulagunak argitaratu liburua; "Almas en los Tajos" deritza. Pamili askoren zoritxarrak emen argi ta garbi irakurri ta ikusiko dituzu. Olako liburu ederra irakurri ta irakurriazi egin bear litzake.

Problema ikaragarri au nola sortu dan bai al dakizu? Arrazoiak asko dira. Ona emen banna batzuk:

a) Europa'ko ta Espaiñi'ko lurrak ondatuak gelditu ziran guda gogor ta matxinada askoren bidez. Ondamendi ikaragarriak sortu zituzten uri guztietan. Pamili asko bear gerrian gelditu ziran. Alemani'n, adibidez, eunetik 24 etxe ondatu zituzten.

b) Biztanleak oso ugaritu dira, bizi-tzak berriz, ez dira proporzioan ugaritu. 1930'gn. urtean ere bizitzak palta omen ziran, orain ordun urritasun ura noraiño igo ote da? Espaiñi'ari begiratuaz ara zer gorabeera aundia sortu dan: urtean 300.000 biztanle geiago sortzen dira gutxi gora-beera; 250.000 ezkontza, beste orren beste pamili sortuaziaz; eta 25.000 bizitza baka-rrik jasotzen dira. Begira zer alderdi aundia. Estaduak jarrita dauzkan 110.000 bizitza urtero jasota ere, amar urtean problema onek askabiderik ez du izango. Gogoan eduki bear dugu naiz ta Estaduak urterako egindako programan orrenbeste bizitza jarri, erdia ere ez duala egiten [En la Escuela de lo Social -Giner y Aranzadi- 7'gn. or.].

Zergaitik? Espaiñi'ko ekonomiak ezin dulako eta... Gauza negargarria, baiña ala da, ta gaiñera eragozpen aundiak dauzka etxeak jasotzeko. Porlana ta egurra oso zaila egiten zaio hanpotik ekartzea. Amerikarrak 500.000 dolar eskeiñi dizkio Estaduari Finlandi'ko egurra lortu al izateko. Gero askotan ere tekniku bearra sentitzen da. 1956'gn. urtean Espaiñi'n oraindik bein ere ezagutu ez dan etxe zaila jaso zan. Urte ortan Madrillen 9.000 bizitza jaso ziran. Lau milla ta erdi txabola zaarretan bizi ziranentzako destinatu zituzten. Lana egiten da, ezin genezake ukatu [Mundo Social, 25 zenb., 78 or.].

Bilba'n ere programa ederra daukate: txabola zaarretan bizi diranentzako etxeak jaso

ta txabolak kendu.

PROBLEMA ONEN ONDOREAK

Gero problema aundi onek berarekin, es-
kutik bezela, zenbat ondore txarrak dakartzki! Az-
tertu ditzagun banaka-banaka.

Lenengo, pamiliaren batasuna edo aita-
-semeen arteko maitasuna arriskuan, galnidena gel-
ditzen da. Izan ere gizonak neurri txikiko etxe
zikin batean bizitzeko iraupenik ez du. Bere a-
tseden tokia taberna dala esan genezake; umeak,
berriz, kalean pasatzen dute eguna beren gurasoen-
gandik urruti. Gaitz erdi, gauz txarrak ikasten
ez badituzte. Etxean ezin dira bizi. Bizimodu
txar onekin nola egin pakea? Etxean errita beste-
rik ez da entzuten, eta okerrago dana gertatzen
ez bada, gaitz erdi. Azkenez senar-emazteen i-
kusi-eziña sortzen da, eta emendik eskontza aus-
tera pauso bat besterik ez dago. Ba, ezkontza
auste geienak problema ikaragarri onen bidez
sortzen dira. Austria'n, eunetik larogei ezkon-
tza-auste sortzen dirala etxerik gabe edo bizi-
modu txarrean bizi diranetatik -aitortu dute-
(Ecclesia, 689 zenb., 355 or.). Prantzia'n ere,
ezkontza-austeak langilleen artean beste sozial
klasetan baiño ugariagoak dira.

Bigarren, garbitasunari buruz, zer esan-
go dugu? Pamili askotan zoritxarrez, garbitasun
au ez da aintzakotzat artzen, izan ere ortara
beartuak dauden ezkeroz zer egingo dute? Agian,
bizitzeko gela bakarra daukate, edo okerrago da-
na, pamili asko batera bizi dira, eta orduan gar-
bitasun au gordetzea bai zailla egiten zaiela!!
Lo egiteko oe bat bakarra baldin badaukate berriz,
noraino iritxiko da ango zoritxarra? Gurasoak be-
ren seme-alabekin lo egiñaz oe batean, nola gor-
de kristau oitura onak? Emendik sortzen da seni-
dekeria, au da pamiliko batekin egiten dan peka-
tu itxusia.

Irugarren, eskontzeak bildur ematen du
eta berandu arte uzten dute askok. Itxoian bearra
dago, okasio on bat datorren arte, bizitza bat

arkitu arte.

Laugarren, semeak nola ezitza edo edukazioa artuko dute? Eragozpen aundiak sortzen zaizkie ortarako. Gaiñera, gauz txarrak ikasten eta ikusten joaten dira. Eta erlijio kontuan berri? Gauza auetan pentsatzeko betarik ez daukate, bere bizimoduan jarriak dauzkate buru-biotzak, nola edo ala erintzearren.

Azkenez, gela zikin oietan dagon usaiakin eta txabola zaarretan sortzen dan ezetasunakin gaitz asko batetik bestera itsatsiz joaten dira. Umeak askotan jaio bezin laister beste munda dijoaz. Nolako zoritxarra dagoan txabol zaar askotan! Gorago jarri ditudan adibideak zoritxar aundi au argi ta garbi adierazten digute. Eta an aipatu dedan liburua irakurtzen baduzu oraindik argiago ikusiko duzu langille askoren bizimodu gogorra [En la Escuela de lo Social -Giner y Aranzadi- 8 or.].

"Bizitzarik gabe egotea familiarentzat zoritxariik aundiena da eta kaltegarri gaiñera" -Pio XII'gnak. gogorki esan zuan-. Problema onen bidez pamili barruan zenbat nasketa negargarri sortu dira! Jaungoikoak bakarrik daki bizimodu orren bidez zenbat ezkontza-auste datozen!

Onelako kondizio txarretan bizi diran gizon-emakume asko zoritxarrean ikusten dira, eta egia da. Baiña, zoritxar eta naigabe ori oraindik aundiago ta latzagoa biurtzen zaie erri aundietan gertatzen ari dana ikusiaz. Bizitzak egiteko dirurik ez dagola, eta bitartean eleiz, zine-toki eta bestelako etxe zoragarriak jasotzen ikusiaz biotza erdibitu egiten zaie. Ta au leku guztietan gertatzen ari dala dakusgu.

Gero, aberatsak bizimodu gogorra daramakiten oiekin nolako artu-emanak dauzkaten, ez daukagu orain emen esan bearrik. A. Diez-Alegría Josulagunak Bilbo'n egindako itzaldi batean begira zer dion: "Gaur Espaini dagon bezela, gizon asko -egunero Jaunartzen duten oietako gizon asko- inoren preokupaziorik gabe EPULON aberatsaren antzera bizi dira. Orregatik salbatzeko seguran-

tzi aundirik gabe, naiz ta egunero Jaunartzen joaten badira ere". Au egia da, garratza bada ere. "En la Escuela de lo Social" deritzan liburuan samariar zintzoaren antzeko alegi bat dator, eta emen agertzea egoki deritzait: Jesus'ek esan zuan: "Uri aundi baten baztarrean pamili beartsu ta lenetik bizi zan bat zegoan. Beren bizitza txabol zaar bat besterik etzan; jakiña oe bakar-ra lo egiteko. Aitak gutxi irabazten zuan, ema gaixorik oean zetzan eta zeuzkaten iru seme narrats eta goseak eskean ibiltzen ziran.

Auen ondoan, etxe eder ta alai batean bere lorateki ta guzti, PAMILI ON BAT bizi zan. Beren jolasaldiko joan-etorrietan, "Cadillac" on batean txabola ondotik pasatzen ziran, eta pamili beartsu ura ikusiaz aurrera jarraitzen zuten.

Beste igande batean, berriz, SENAR-EMAZTE ON BATZUK txabola ikusita gero aurrera segitu zuten, (izan ere, presaka zebiltzen elizkizun batera joateko asmotan).

Estranjeritik etorritako senar-emazte batzuk bizitzen jarri ziran txabolaren ondoan. Etziran elizkoiak, otoitzean etzekiten, elizako sakramentu ta meza kontuetaz ezer ere entzungabeak ziran, ta jakiña, elizakin ezkondu gabe zeuden. Baiña, pamili beartsu ura ikusi zutenean, errukiz bete ziran eta berengana deituaz, elkar batuta bizitzea erabaki zuten, beste lan eta bizitza itxurazkoagoa lortu bitartean.

Iru pamili auetatik nor deritzatzu txabola zaar artan bizi zan familiaren lagun urkoa izan zala?" Jesukristo'k eman zuan alegia ementxe gertatu da. Lagun urkoa maitatzetik bai urruti daudela aberats asko! Eta au bearrezkoa da salbatu nai badugu; Jaunartzea ta palioa ibiltzea ez dira naiko.

Nolako problema aundia dan bizitzarena au, argi ta garbi ikusi dugu. Baiña ikustea bakarrik ez da aski. Ta, zoritxarrez, mundu guztian onelako asko dago. Samariar zintzoak (nik jarritako gertakizunean estranjeriko familiak) egin zuana danak beteko balute, orduan bai, mundu guztiko problema onentzat askabide egokia izango litzake.

PROBLEMAREN ERREMEDIOK

Bizitzari buruz sortu dan problema aundi ta unibersala au soluzionatu nai baldin badugu erri agintariak jarri bearrean gaude erremedioak. Lenen-lenengoa au da: "Gizon guztien elkar laguntza. Bakoitzak -bere bizimoduak uzten dion neurrian- millaka ta millaka pamili beartsuen zoritxar au arindu egin bear luke" Pio XII'gnak. zionez [Diccionario de Textos sociales pontificios - Torres Calvo, 1096 or.]. Baiña askotan (nik uste dut gelaetan) gizonari zail egiten laguntza au, ta orduan Estaduak lagundu bear luke ta berari dagokio gainera [Ibidem].

Bigarren, enpresak ere problema au asko arindu dezakete. Dezaketela ba-dakigu, Eleiz Amak, ordea, gelago eskatzen die. Langilleak bere onerako lan egiten duan ezkeroz, enpresak ere langilleari lagundu bear lioke. Langillearentzat etxe bat jasotzea baiña laguntza aundiagorik bai al dago? [Pio XII'gnak. XIV'gn. Sozial Asteari egindako itzaldian (Ecclesia, 369 zenb. 62 or.)]. Enpresa batzuk langilleentzako etxe asko ta ederrak jaso dituztela egia da; au, zuk, irakurle, nik bezin ondo dakizu, ta enpresa oien izenak ez ni joakizu emen izendatutzera. Problema onentzako askabide egokia izango litzake enpresa aundi guztiak banaka-banaka langilleentzako etxeak jasotzen asiko balira.

Ta, azkenez, Eleizak zer egin dezake problema negargarri onen soluziorako? etxeak jasotzea bere eskuetan ez dago, au jakifinezkoa da. Baina, apaizak asko dezakete, beren itzaldien bidez eta aitortegian sartzen diranean aolku edo kontseju egokiak emanaz. Ementze sartu dezakete gizon askoren buruan Eleizaren gizarte dotrina, ta baita oker asko zuzendu ere. Coroba'ko Gotzai Jaunak urian egin zuana gogoratu dezagun: "Uri aundi ta eder bat jaso bear dugu. Emen bizi dieran jende beartsu auei Jaingoikoarekiko gauzetaz itzegitea ezinezkoa da. Lenengo, etxe sail eder bat jasoaz asiko gera". Eta onela asi zan lanean Go-

tzai Jaun argi ura -joan dan urtean illa-, eta millaka ta millaka etxe jaso ere bai. Olaetxea Jaunak, berriz, Valencia'ra joan zanean, badakizu zer egin zuan? "Palazio eder artan etzala sartu ta biziko uri baztarretako txabola zarretan ainbeste beartsu bizi ziran bitartean". Eta bereztzako gela bakar batzuk antolatzeko esanda gero Salesianotara joan zan bizitzera.

Begira, Eleiza zein ederki portatzen dan beartsu oiekin! Izan ere beartsu oiengan Kristo ikusten badugu, ezin gelditu gindezke besoak gurutzaturik.

Apaizak zer egin eta nola jokatu bizitzari buruz, 1957'go. Jorrrailleko "Razón y Fe" aldizkarian argi agertu zuan Sobreroca Josulagunak. Artikuluaren bukaeran au zion: "Fentsatutako guztia praktikan jartzea zailla da, batez ere orain gauden bezela. Baiña, zerbait egin daiteke eta dana dala gure gogozko dan elburua inork ez digu kenduko".

o o o

o

Irakurle, artikulu ontatik iru gauz auek garbi atera ditzakegu: Lenengo, bizitzaren urritasun au mundu guztian zabaldua dagola. Bigarren, problema onen bidez datozen gaitz asko ta negargarriak. Eta irugarren, zer egin ditekere bere soluziorako.

Bukatu baiño len, ordea, au esan nai dizut irakurle: Jaungoiko ta Ama Birjiñari otoitz egiezu zoritxar aundi ontan bizi diran millaka ta millaka familiak Berak ezagutu ta biotz-biotzez maita ditzaten.

Aranzadi'tar Peliz

Villaro'ko Sakramentinoa